

واحد مطالعات آماری و راهبردی دبیرخانه
انجمن صنایع نساجی ایران

مروری بر روابط تجاری کشور سوریه

تهیه، تنظیم و گردآوری: نگین سادات همتی

- @aiti.org.ir
- 09129583657
- t.me/aiti1395
- www.aiti.org.ir
- 26200196
- info@aiti.org.ir

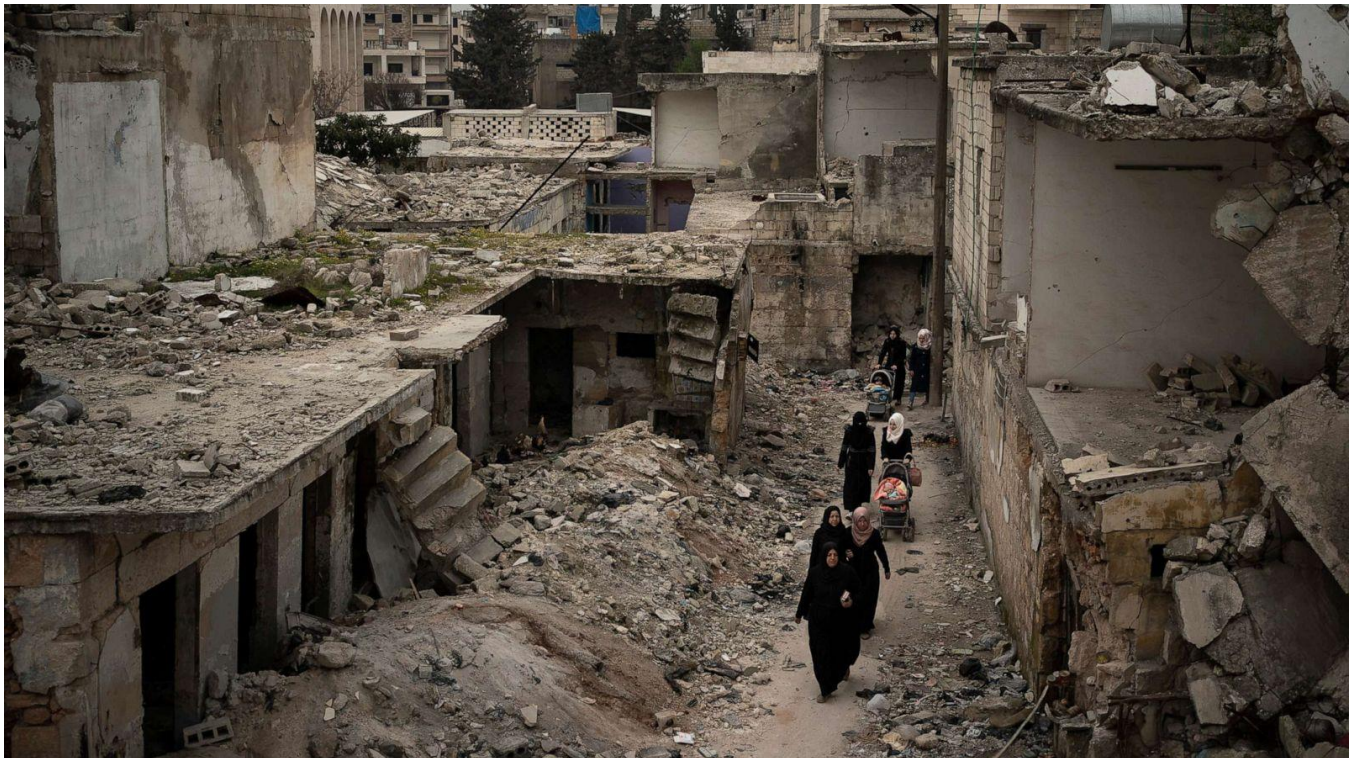
تابستان ۱۴۰۳

استفاده از مطالب این جزوه با ذکر مأخذ بلامانع است

خلاصه‌ای از شرایط اقتصادی سوریه

سوریه، با ورود به چهاردهمین سال درگیری‌های داخلی خود، تخریب و خسارات غیر قابل تصویری بر مردم و اقتصاد خود دیده است. بیش از نیمی از جمعیت این کشور در پیش از شروع جنگ (نزدیک به ۱۲ میلیون نفر) در کشورهای همسایه آواره و پناهنده شده‌اند. تولید ناخالص داخلی (GDP) سوریه بین سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۰ بیش از ۵۰٪ کاهش پیدا کرده و در پی کاهش چشمگیر سرانه درآمد ناخالص داخلی، در سال ۲۰۱۸، بانک جهانی این کشور را در دسته "کشورهای کم درآمد"^۱ قرار داد. برآوردهای بانک جهانی نشان می‌دهد خسارات خلال اقتصادی ناشی از جنگ سوریه، ۲۰ برابر بیشتر از خسارات ناشی از تخریب فیزیکی اماکن آن بوده است [۱].

علاوه بر جنگ، شوک‌های داخلی و خارجی نیز تاثیر شگرفی در وخیم‌تر شدن شرایط اجتماعی و اقتصادی سوریه داشته است. تحریم‌های اقتصادی، همه‌گیری کرونا با وجود سیستم درمان تضعیف شده سوریه، خشکسالی شدید، عمیق‌تر شدن بحران‌های اقتصادی در کشورهای همسایه مانند لبنان و پیامدهای جنگ در اوکراین بر گرانی سوخت در این کشور از جمله این شوک‌ها بوده‌اند. طبق بولتنی که مرکز تحقیقات سیاست سوریه (SCPR) در **دسامبر ۲۰۲۳** منتشر کرده است، سوریه تا این تاریخ به تورم سالانه **۱۳۹/۶٪** و تورم ماهیانه **۷ درصد** رسیده است. در این ماه، خط فقر به عنوان شاخصی که میزان ناامنی غذایی را نشان می‌دهد، به **۲/۳۴** میلیون پوند سوریه (۱۸۳،۱۸۳ دلار آمریکا) در ماه افزایش یافت که نسبت به ماه قبل خود **۱۵۰ هزار پوند سوریه (۱،۷۴۳ دلار)** افزایش یافته است. در سال ۲۰۲۳ ارزش پوند سوریه نیز **۱۴۱٪** در برابر دلار آمریکا کاهش یافت [۳و۲و۱].

abcnews.go.com

^۱ Low-income country

جدول ۱-۱ خلاصه‌ای از مولفه‌های اقتصادی سوریه

ردیف	مشخصه	مقدار
۱	جمعیت	۲۳,۲۲۷,۰۱۴ نفر
۲	تولید ناخالص داخلی (GDP)	۸/۹۷ میلیارد دلار
۳	درآمد سرانه	۴۲۱/۱ دلار (۲۰۲۱)
۴	رشد تولید ناخالص داخلی	۱/۳٪ (۲۰۲۱)
۵	نرخ فقر	۲۴/۸ (۲۰۲۲)
۶	بیکاری	۱۳/۵ درصد (۲۰۲۳)
۷	دسترسی سرانه به اینترنت	۳۶٪ (۲۰۲۰)

World bank

صنعت در سوریه

در آغاز سال ۲۰۱۹، ارزش خسارات در بخش‌های صنعتی دولتی و خصوصی سوریه در طی جنگ داخلی آن بین ۳ تا ۴/۵ میلیارد دلار برآورد شده بود. در پایان سال ۲۰۱۸، تعداد موسسات صنعتی این کشور ۳۵ تا ۶۵ هزار واحد تخمین زده شده بود؛ این عدد در آغاز جنگ داخلی سوریه، ۱۳۰ هزار واحد بود. برخی از تاسیسات صنعتی به طور کامل و برخی بخش‌هایی از آنها، به مناطق ساحلی داخل کشور یا به طور کلی به بیرون مرزهای سوریه نقل مکان کرده‌اند. علاوه بر جنگ، عوامل دیگری از جمله تحریم‌های اقتصادی و مشکلات تامین مالی ناشی از آن، امکان واردات ماشین‌آلات مدرن و قطعات یدکی مورد نیاز صنایع را فراهم نکرده و مسیر تولید را برای واحدهای صنعتی باقی مانده در این کشور دشوار می‌کند [۱۳ و ۱۴].

پس از شروع جنگ، برخی از تجار سوری سرمایه‌های خود را به صنایع فعال، از جمله صنعت نساجی در کشورهای خارجی از جمله مصر، اردن و امارات منتقل کرده‌اند. تخمین زده می‌شود حدود ۳۰ درصد از سرمایه‌گذاران سوری که از کشور گریخته‌اند، یعنی نزدیک به ۵۰ هزار نفر، حالا در مصر، مشغول به سرمایه‌گذاری در رستوران‌ها، کافه‌ها و کارگاه‌های خیاطی هستند. بر اساس گزارش بنیاد تحقیقات اقتصادی ترکیه نیز سوری‌ها، بیش از ۱۰ هزار شرکت در ترکیه تاسیس کرده‌اند که ۶۰٪ از آنها به طور کامل توسط سوری‌ها اداره می‌شود [۱۴].

portalf.com

صنعت نساجی در سوریه برای نسل‌ها سنگ بنای اقتصاد این کشور بوده و قدمت آن به حضور این کشور در مسیر جاده ابریشم برمی‌گردد. **ابریشم** برای مدتی طولانی جزء منسوجات اصلی سوریه بوده و محصولات ابریشمی این کشور از جمله پارچه دمشق و پارچه ابریشمی زربافت سوری بسیار محبوب و مشهور بوده‌اند. در سال‌های اخیر نیز با وجود مشکلات و پیامدهای منفی جنگ داخلی سوریه، صنعتگران سوری همچنان به حفظ این صنعت مهم ادامه می‌دهند. ارزش تولیدات بخش نساجی این کشور از **۸۳۳ میلیون دلار** در سال ۱۹۹۵، به رقم **۲ میلیارد دلار** در سال ۲۰۰۷ رسید. بر اساس آمار سال ۲۰۰۹، صنعت نساجی ۲۷٪ از خالص تولید صنعتی غیر نفتی سوریه و نزدیک به ۴۵٪ از صادرات غیر نفتی این کشور را تشکیل می‌دهد. علاوه بر ابریشم، پنبه نیز یک محصول استراتژیک در سوریه به حساب می‌آید که از یک قرن پیش به طور گسترده در این کشور پرورش داده شده و افزایش کاشت آن موجب رونق صنعت ریسندگی پنبه‌ای آن شده است. تا سال ۱۹۷۴ که نفت جایگزین آن شد، پنبه مهم‌ترین محصول صنعتی سوریه و مهم‌ترین منبع درآمد این کشور بود که تا یک سوم درآمد صادراتی آن را تشکیل می‌داد. در ۱۹۷۶ سوریه دهمین تولیدکننده پنبه در جهان و چهارمین صادرکننده آن بود. بنابر اطلاعات موجود تا سال ۲۰۰۹، صنایع پنبه و ریسندگی در انحصار بخش دولتی و باقی بخش‌ها به جز بخش‌های کوچکی که در اختیار شرکت‌های تعاونی بود، تحت کنترل بخش خصوصی بوده است. پنبه این کشور از نوع پنبه منقطع با طول متوسط است که از لحاظ کیفیت، مشابه پنبه تولید شده در سایر کشورهای در حال توسعه اما ضعیف‌تر از پنبه بلندی است که در مصر تولید می‌شود. هم‌اکنون بین ۲۰ الی ۳۰٪ از جمعیت این کشور، در فرایند تولید و فرآوری محصولات پنبه‌ای مشارکت دارند. علاوه بر پنبه، **پشم** و **نایلون** نیز از منسوجات مهم سوریه محسوب می‌شوند. واحدهای صنعتی نساجی در سوریه، اغلب در شهرهای **حلب**، **دمشق**، **حمص** و **حماه** متمرکز است [۶ و ۵ و ۴].

<https://alarab.co.uk>

بیش از یک دهه بعد از شروع جنگ، صنایع نساجی از تمام پیامدهای منفی بحران پیش آمده در سوریه، از جمله تخریب و غارت تاسیسات، مهاجرت کارخانه‌داران و کارگران فنی، تحریم و دشواری تامین مواد مورد نیاز برای تولید تاثیر پذیرفت. بر اساس آخرین مطالعات انجام شده در حوزه نساجی سوریه، تخمین زده می‌شود که تا ۷۰٪ از کارخانه‌های نساجی سوریه به دلیل جنگ تعطیل یا نابود شده باشند و نسبت تعداد موسسات صنعتی نساجی به کل موسسات صنعتی، از ۱۵٪ در سال ۲۰۱۰ به ۲/۹٪ تا سه ماهه سوم سال ۲۰۲۲ کاهش یافته است. از سوی دیگر، داده‌های رسمی نشان می‌دهد سطح زیر کشت پنبه در سوریه، در سال ۲۰۲۲ حدود ۲۹ هزار هکتار بوده است که این رقم در مقایسه با حدود ۲۰۰ هزار هکتار زمین پیش از شروع جنگ، عدد بسیار کوچکی است. سازمان کل پنبه پاک‌کنی و بازاریابی سوریه، اعلام کرده است میزان کل پنبه دریافتی آن از ۶۲۸ هزار تن در ۲۰۱۰ کاهش بسیار چشمگیری داشته است. این امر منجر به کاهش مقدار پنبه پاک شده تولیدی سوریه و تلاش دولت آن برای افزایش واردات این محصول به جهت بقای کارخانجات باقی مانده نساجی خود شده است. همچنین تولید نخ پنبه در شرکت‌های ثبت شده در سازمان صنعت سوریه از ۱۱۲/۵ هزار تن در سال ۲۰۱۰ به ۷/۷ هزار تن در ۲۰۲۱ رسیده است. گفته می‌شود که تعداد واحدهای تولید پوشاک ثبت شده به صورت رسمی نیز ۶۱۹۳ عدد با ظرفیت تولید بیش از ۴۶ هزار تن پوشاک است [۶ و ۱۳ و ۱۴ و ۱۵].

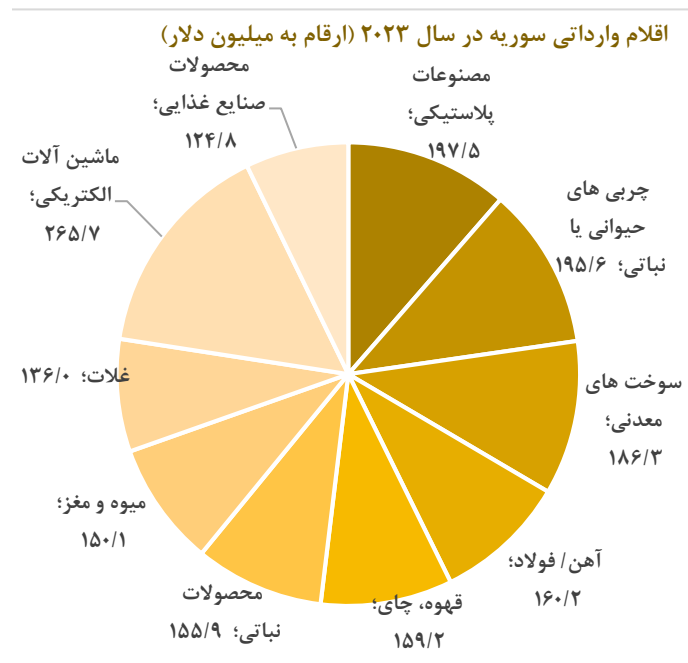
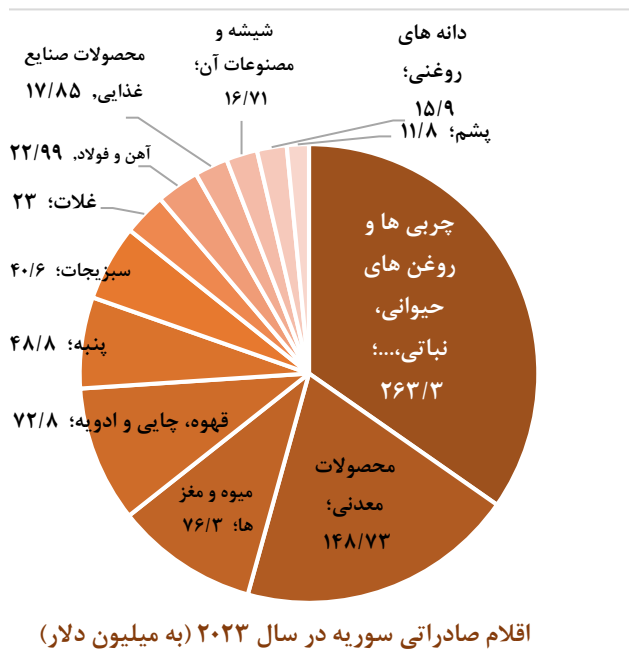
وضعیت تجارت سوریه

سوریه با عراق، اسرائیل، اردن، لبنان و ترکیه مرز خاکی و با قبرس مرز آبی دارد و اغلب این کشورها شرکای تجاری اصلی سوریه هستند. بر اساس آمار سایت oec.com و آمار آیینهای تجارت سوریه در ITC، در سال ۲۰۲۲، سوریه با ۸۱۹ میلیون دلار صادرات رتبه ۱۶۴ام در صادرات جهانی و با ۳/۵ میلیارد دلار واردات رتبه ۱۴۶ام را در واردات جهانی داشته است. صادرات اصلی سوریه در این سال شامل روغن زیتون (۱۴۰ میلیون دلار)، مغز و آجیل (۴۳/۸ میلیون دلار)، پنبه خام (۳۴/۲ میلیون دلار) و دانه‌های ادویه (۲۹/۱ میلیون دلار) بوده است و مقصد اصلی صادرات آن ترکیه (۲۲۶ میلیون دلار)، کویت (۱۱۴ میلیون دلار)، لبنان (۱۰۷ میلیون دلار)، اردن (۶۲/۶ میلیون دلار) و مصر (۵۵/۱ میلیون دلار) بوده است [۷].

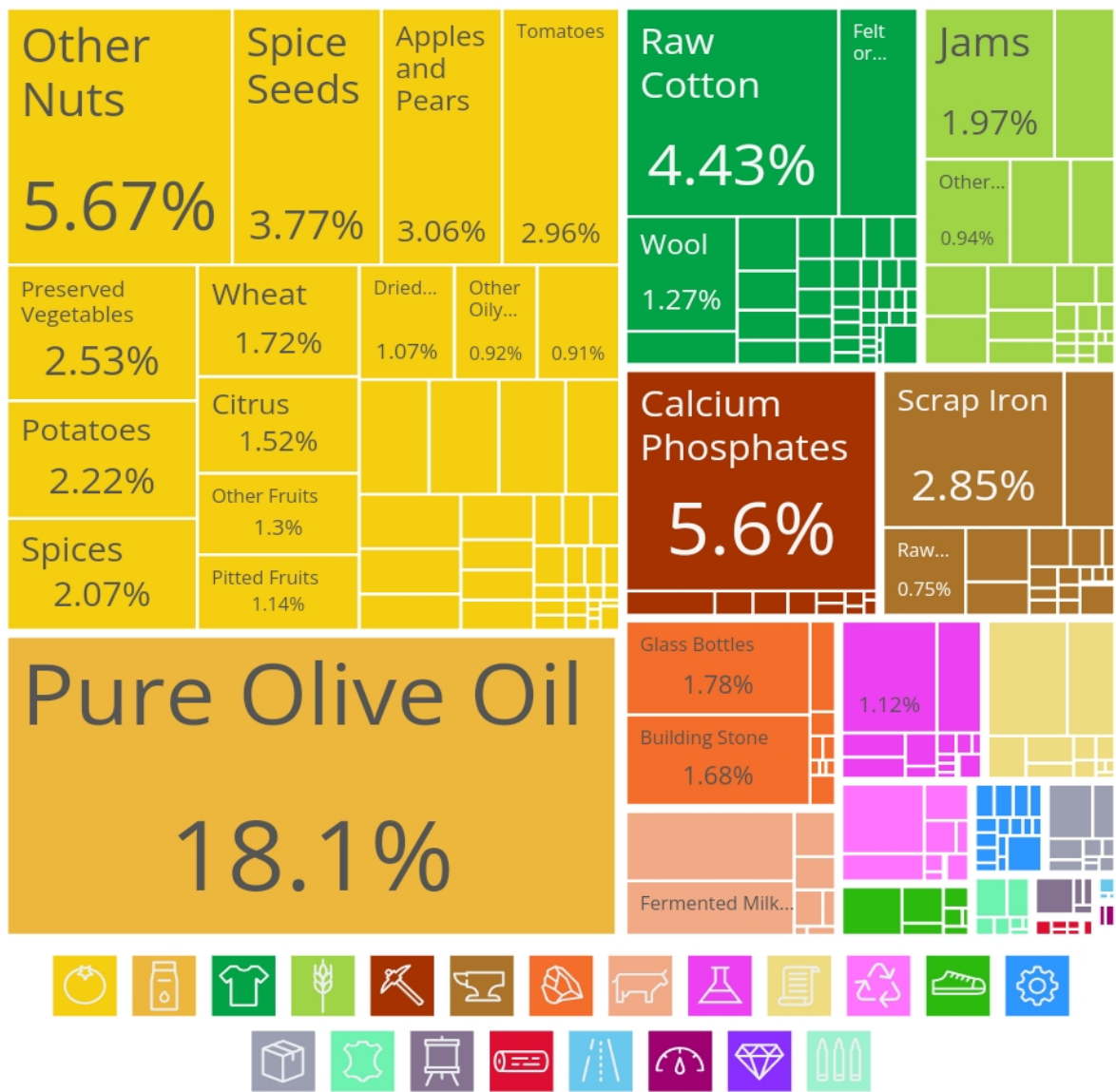
جدول ۱-۲- آمار پنج ساله صادرات و واردات سوریه

۲۰۱۹	۲۰۲۰	۲۰۲۱	۲۰۲۲	۲۰۲۳	
۷۴۷/۴ میلیون دلار	۹۵۶/۵ میلیون دلار	۱/۱۲ میلیارد دلار	۱/۰۸ میلیارد دلار	۸۱۹/۱ میلیون دلار	صادرات
۶/۵ میلیارد دلار	۴/۹۷ میلیارد دلار	۵/۴ میلیارد دلار	۵/۲ میلیارد دلار	۳/۵۳ میلیارد دلار	واردات

منبع: ITC

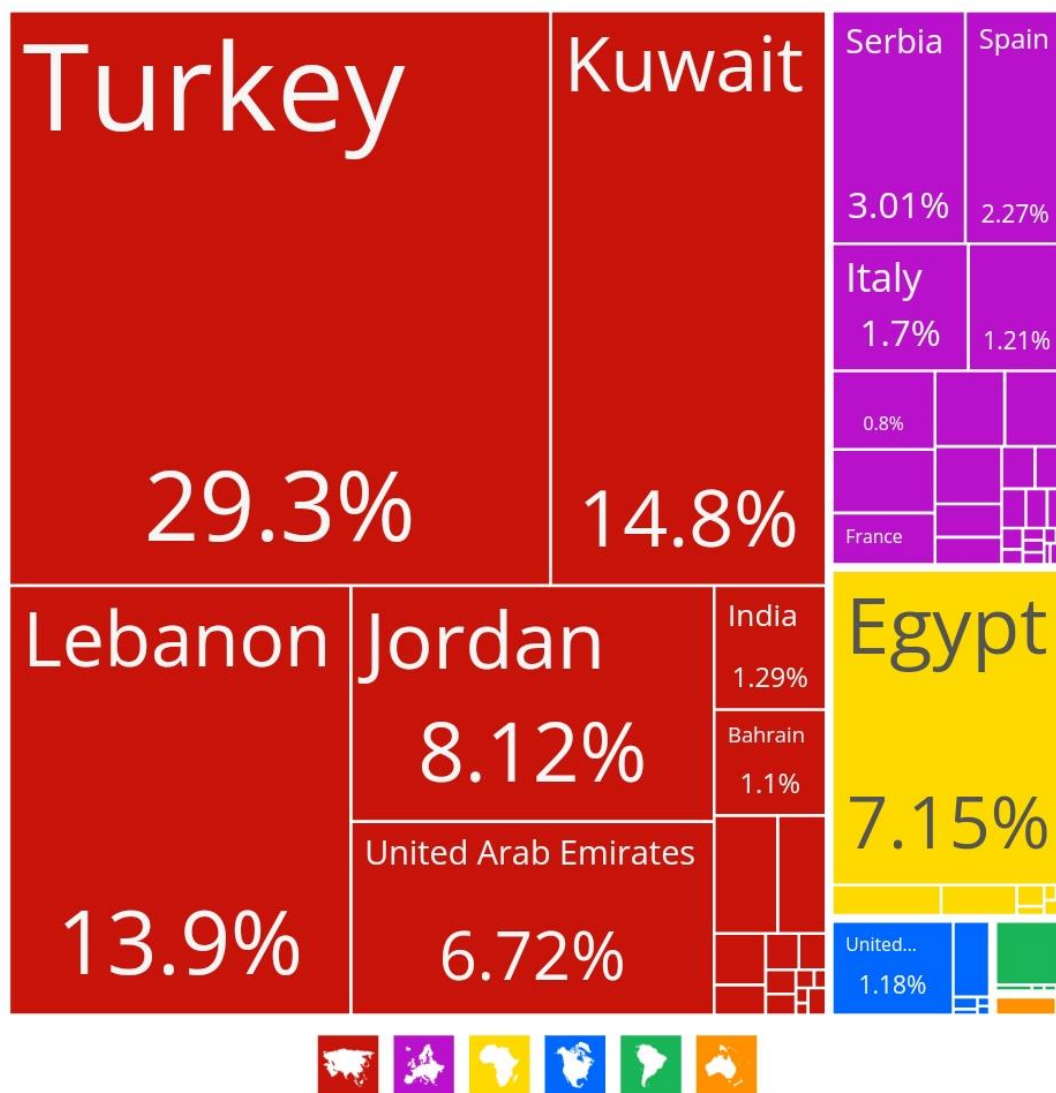

ITC

اقلام صادراتی سوریه در سال ۲۰۲۲

منبع: OEC.world

مقاصد صادرات سوریه در سال ۲۰۲۲

منبع: OEC.world

واردات اصلی سوریه در سال ۲۰۲۲، تنباکو (۳۳۶ میلیون دلار)، پلی‌استال (۲۸۰ میلیون دلار)، آرد گندم (۲۰۰ میلیون دلار)، دانه‌های روغنی (۱۴۵ میلیون دلار) و نفت پالایش شده بوده است و این اقلام اغلب از ترکیه (۲/۱۴ میلیارد دلار)، امارات (۴۵۳ میلیون دلار)، چین (۴۲۴ میلیون دلار)، لبنان (۳۷۰ میلیون دلار) و مصر (۳۴۶ میلیون دلار) وارد شده‌اند [۷].

در جدول‌های ۱-۳ و ۱-۴، سهم کد تعرفه‌های مربوط به محصولات نساجی از تجارت سوریه در سال ۲۰۲۳ آورده شده است. با توجه به عدم وجود داده‌های تجاری سوریه از سال ۲۰۱۰ به بعد در سایت معتبر ITC، ارقام این جداول بر اساس آمار آیین‌های سوریه در این سایت که از آمار ارائه شده توسط شرکای تجاری آن جمع‌آوری شده، به دست آمده است.

جدول ۱-۳- سهم کد تعرفه‌های نساجی از صادرات سوریه در سال ۲۰۲۳ [۱۱]

تعرفه	توضیح	ارزش	سهم از کل صادرات (%)	سهم از صادرات نساجی (%)
۵۰	ابریشم	۰	۰	۰
۵۱	پشم	۱۱/۸ میلیون دلار	۱/۴	۱۷/۴
۵۲	پنبه	۴۸/۸ میلیون دلار	۶	۷۲/۴
۵۳	سایر الیاف طبیعی	-	۰	۰
۵۴	الیاف مصنوعی (فیلامنت)	۴۴۸ هزار دلار	۰/۱	۰/۷
۵۵	الیاف مصنوعی (استیپل)	۵۸ هزار دلار	۰/۰۱	۰/۱
۵۶	نمد و منسوجات بی بافت	۲۱ هزار دلار	۰/۰۰۳	۰
۵۷	فرش و کفپوش	۵۰ هزار دلار	۰/۰۰۶	۰/۱
۵۸	پارچه تاری-پودی	۷۲ هزار دلار	۰/۰۰۹	۰/۱
۵۹	منسوج صنعتی	۱/۱۴ میلیون دلار	۰/۱۴	۱/۷
۶۰	پارچه حلقوی	۱۲۲ هزار دلار	۰/۰۱۵	۰/۲
۶۱	لباس (کشاف و قلاب باف)	۲/۲ میلیون دلار	۰/۳	۳/۳
۶۲	لباس (غیرکشاف و قلاب باف)	۱/۹۲ میلیون دلار	۰/۲	۲/۸
۶۳	سایر منسوجات آماده	۴۵۶ هزار دلار	۰/۱	۰/۷
۶۴	کفش	۳۹۴ هزار دلار	۰/۰۵	۰/۶
جمع		۶۷/۴۸ میلیون دلار		

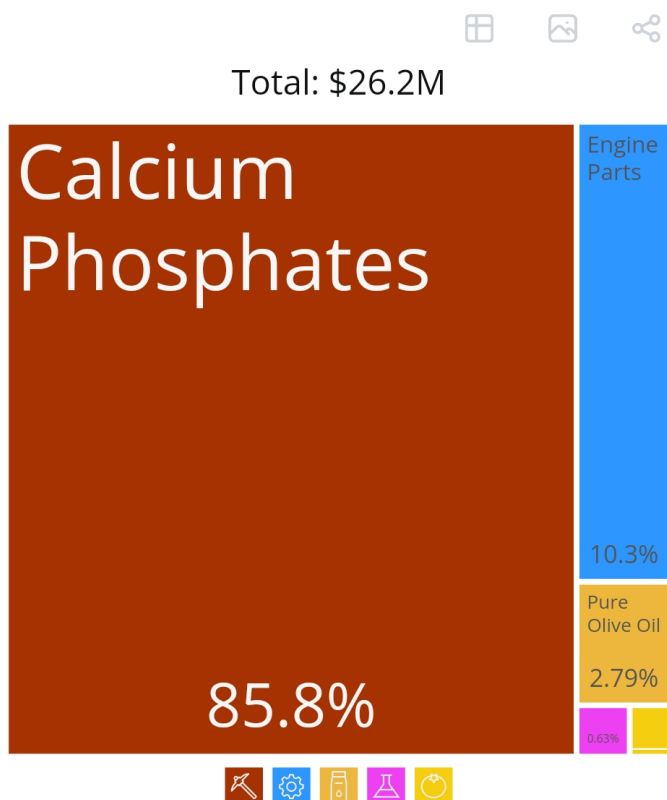
جدول ۱-۴- سهم کد تعرفه‌های نساجی از واردات سوریه در سال ۲۰۲۳ [۱۲]

تعرفه	توضیح	ارزش	سهم از کل واردات (%)	سهم از واردات نساجی (%)
۵۰	ابریشم	-	۰	-
۵۱	پشم	۳۹۸ هزار دلار	۰/۰۰۰۱	۰/۲
۵۲	پنبه	۱۳/۶ میلیون دلار	۰/۰۰۴	۷
۵۳	سایر الیاف طبیعی	۲۸۶ هزار دلار	۰/۰۰۰۱	۰/۱۵
۵۴	الیاف مصنوعی (فیلامنت)	۲۵/۲ میلیون دلار	۰/۰۱	۱۳
۵۵	الیاف مصنوعی (استیپل)	۲۰/۳ میلیون دلار	۰/۰۱	۱۰/۴
۵۶	نمد و منسوجات بی بافت	۷/۶ میلیون دلار	۰/۰۰۲	۳/۹
۵۷	فرش و کفپوش	۱۵/۲ میلیون دلار	۰/۰۰۴	۷/۸
۵۸	پارچه تاری-پودی	۳/۳ میلیون دلار	۰/۰۰۱	۱/۷
۵۹	منسوج صنعتی	۱۰ میلیون دلار	۰/۰۰۳	۵/۲
۶۰	پارچه حلقوی	۴۰/۸ میلیون دلار	۰/۰۱	۲۱
۶۱	لباس (کشاف و قلاب باف)	۱۰/۴۳ میلیون دلار	۰/۰۰۳	۵/۴
۶۲	لباس (غیرکشاف و قلاب باف)	۱۰/۳ میلیون دلار	۰/۰۰۳	۵/۳
۶۳	سایر منسوجات آماده	۲۷/۸ میلیون دلار	۰/۰۱	۱۴/۳
۶۴	کفش	۹/۵ میلیون دلار	۰/۰۰۳	۴/۹
جمع		۱۹۵ میلیون دلار		

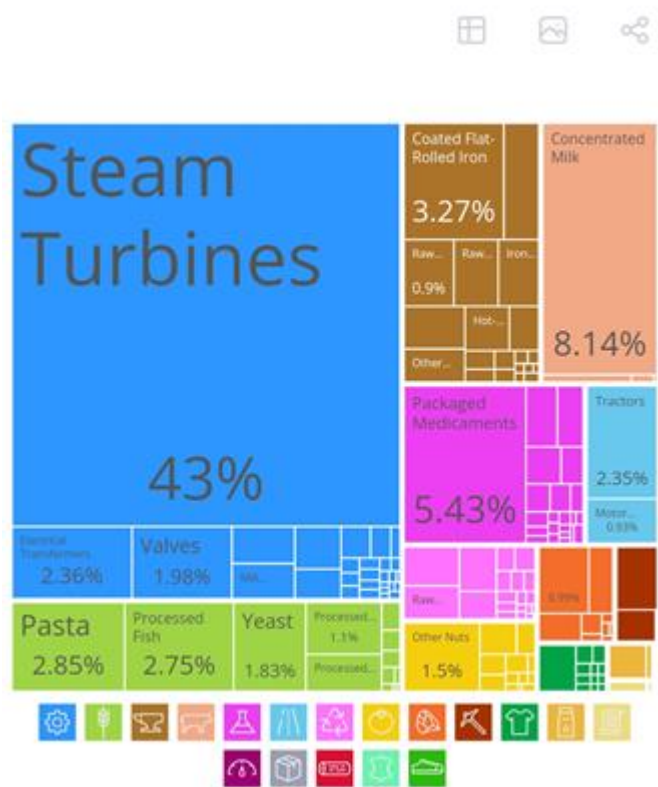
تجارت سوریه با ایران

در سال ۲۰۲۱، صادرات ثبت شده ایران به سوریه ۲۵۵ میلیون دلار و صادرات سوریه به ایران ۲۶/۲ میلیون دلار بوده است. در طی ۵ سال گذشته صادرات ایران به سوریه با نرخ سالیانه ۸۰/۷ درصد، از ۱۳/۳ میلیون دلار در ۲۰۱۶ به ۲۵۵ میلیون دلار در ۲۰۲۱ افزایش یافته است [۸].

Exports from Syria (🇸🇾) to Iran (🇮🇷) (2021)

Exports from Iran (🇮🇷) to Syria (🇸🇾) (2021)

منبع: OEC.world

تجارت دوجانبه سوریه و اتحادیه اروپا

با شروع جنگ سوریه در سال ۲۰۱۱، اتحادیه اروپا کلیه همکاری‌های مشترک خود را با این کشور، از جمله تجارت نفت خام، فرآورده‌های نفتی، طلا، فلزات گرانبها و الماس و تجهیزات مخابراتی به حالت تعلیق درآورد. اقدامات محدودکننده‌ای که توسط اتحادیه اروپا اجرا می‌شود همچنین به بخش‌های تامین مالی و حمل و نقل و پروژه‌های زیربنایی سوریه نیز مربوط می‌شود. علاوه بر آن، اتحادیه اروپا وجوه و منابع اقتصادی افراد و نهادهای حامی یا بهره‌مند از دولت سوریه را در خاک خود مسدود کرده است. با وجود آنکه این تحریم‌ها شامل تجارت مواد غذایی، تجهیزات پزشکی یا دارو نمی‌شوند، اما در نتیجه این رویکرد اتحادیه اروپا، حجم تجارت دوجانبه سوریه و اروپا در طی سال‌های اخیر به‌طور قابل توجهی کاهش یافته است. با این وجود، همچنان اتحادیه اروپا ۸/۷ درصد از ارزش کل تجارت سوریه را در سال ۲۰۲۰ به خود اختصاص داده بود. در این سال، کل تجارت کالا بین سوریه و اتحادیه اروپا به ۳۹۳ میلیون یورو رسید که ۶۱ میلیون یورو از آن، صادرات سوریه به اروپا شامل ۷۷٪ محصولات کشاورزی و مواد خام بود و ۳۳۲ میلیون یورو از آن واردات سوریه از این منطقه شامل ۳۲/۲٪ محصولات کشاورزی و مواد خام، ۲۵/۹٪ مواد شیمیایی و ۱۸/۷٪ ماشین‌آلات و تجهیزات حمل و نقل بوده است [۹].

- لینک زیر لیستی از کارخانجات نساجی و پوشاک سوریه را نشان می‌دهد:

<https://www.textileinfomedia.com/business/syria/apparel-and-garments>

- [1] <https://data.worldbank.org>
- [2] <https://scpr-syria.org/wp-content/uploads/2024/03/Monthly-Bulletin-Issue-12-2023-En.pdf>
- [3] <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2024/05/24/syria-growth-contraction-deepens-and-the-welfare-of-syrian-households-deteriorates>
- [4] <https://siba.world/textile-industry-in-syria/>
- [5] https://en.wikipedia.org/wiki/Industry_in_Syria#References
- [6] <https://kohantextilejournal.com/reviving-syrias-illustrious-textile-industry/>
- [7] <https://oec.world/en/profile/country/syr>
- [8] <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/syr/partner/irn>
- [9] https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/syria_en
- [10] https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/62927/MED_2019_08.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- [11] https://www.trademap.org/Product_SelCountry_TS.aspx?nvpm=1%7c760%7c%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c2%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1
- [12] https://www.trademap.org/Product_SelCountry_TS.aspx?nvpm=1%7c760%7c%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c1%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1
- [13] <https://syriasteps.com/?d=131&id=193459>
- [14] <https://www.alaraby.co.uk/economy/%D9%85%D8%AD%D8%A7%D9%88%D9%84%D8%A7%D8%A-%D8%B3%D9%88%D8%B1%D9%8A%D8%A9-%D9%84%D8%A5%D8%AD%D9%8A%D8%A7%D8%A1-%D8%A7%D9%84%D8%B5%D9%86%D8%A7%D8%B9%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%84%D9%86%D8%B3%D9%8A%D8%AC%D9%8A%D8%A9-%D8%A8%D8%B9%D8%AF-%D9%87%D8%AC%D8%B1%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%B3%D8%AA%D8%AB%D9%85%D8%B1%D9%8A%D9%86>
- [15] <https://alarab.co.uk/%D9%85%D8%B5%D8%A7%D9%86%D8%B9%D8%A7%D9%84%D9%86%D8%B3%D9%8A%D8%AC%D8%A7%D9%84%D8%B3%D9%88%D8%B1%D9%8A%D8%A9%D9%81%D9%8A%D9%85%D8%B7%D8%A7%D8%B1%D8%AF%D8%A9%D9%8A%D8%A7%D8%A6%D8%B3%D8%A9%D9%84%D8%AA%D8%AD%D8%B3%D9%8A%D9%86-%D8%A3%D9%88%D8%B6%D8%A7%D8%B9%D9%87%D8%A7>
- [16] <https://al-akhbar.com/Syria/327793>
- [17] <https://www.naharnet.com/stories/en/98522>